

Part II

Estudis de cas

Introducció

Les activitats que actualment configuren el paisatge dels espais oberts ja no són només les agràries, modeladores de les imatges mentals que la majoria de nosaltres tenim com a referència dels paisatges rurals, sinó que els usos relacionats amb el món urbà han assolit un protagonisme creixent a les darreres dècades, com s'ha vist en els capítols precedents.

D'altra banda, l'abast i la rellevància dels **canvis en els espais oberts** són avui tant o més importants que els que experimenten els espais urbans. Per tant, sembla lògic que aquells siguin objecte, per part de les administracions públiques i del conjunt de la societat, de la mateixa atenció que han merescut els espais urbans, com a paradigma dels espais que sofreixen transformacions més intenses.

En el cas del sòl urbà sovint les intervencions consisteixen a afegir noves peces en un entorn planificat o ja construït, tot adaptant-se a les exigències de la normativa urbanística i edificatòria (alçada, ocupació, edificabilitat, separació a límits, ordenances estètiques i de color, etc.). Aquestes exigències poden predeterminar, en gran part, el resultat formal de les intervencions i, en tot cas, defineixen uns límits de partida que en condicionen la integració a l'entorn.

En el cas del sòl no urbanitzable les actuacions solen ser aïllades i acostumen a ser més visibles i a adquirir un protagonisme superior. En aquest tipus de sòl no existeix una regulació dels paràmetres similar a la del sòl urbà. Per aquesta raó, en l'àmbit dels espais oberts el principal condicionant de partida per a assolir una integració paisatgística satisfactòria, més que la normativa, és l'anàlisi de la configuració del lloc, dels seus valors i del seu caràcter.

Des de l'any 2005, la legislació catalana prescriu, en determinats supòsits, la realització d'un estudi d'impacte i integració paisatgística (EIIP) que té per finalitat demostrar la correcta inserció de les actuacions en el paisatge i que té la seva raó de ser en la consciència actual sobre la dispersió i l'impacte potencial en el territori de les implantacions aïllades i els usos perirubans. D'ençà de l'obligatorietat d'aquest tipus d'estudi la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge, del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, ha emès prop de 3.500 **informes d'impacte i integració paisatgística** (IIIP). Com s'ha vist en exposar el marc legal a Catalunya els EIIP són preceptius en una gran varietat d'actuacions, principalment en sòl no urbanitzable, tot i que s'ha iniciat una certa tendència a l'alça d'EIIP corresponents a projectes localitzats en sòl urbà i urbanitzable, de resultes, a més de les determinacions contingudes en el PDUSC, de l'aprovació dels plans territorials parcials.

D'acord amb les dades del Servei de Paisatge, els IIIP emesos es distribueixen tipològicament de la manera següent: un 22,3% correspon a parcs fotovoltaics, un 11,6% a restauració, reconstrucció o rehabilitació de masies, un 9,6% a granges, un 7,3% a magatzems, coberts agraris i cellers, un 5,5% a plantes i instal·lacions de tractaments de residus, un 5,3% a planejament derivat (emesos tant en compliment del PDUSC i dels PTP com en determinats casos de rellevància paisatgística singular), un 3,9% a hípiques i activitats esportives, un 2,2% a càmpings i altres activitats de lleure i un 1,1% a parcs eòlics. El 20,8% restant agrupa tota la resta de supòsits legals en què cal emetre un IIIP: 5,5% línies elèctriques, 4,7% activitats extractives, 2,5% torres de prospecció eòlica, 2,1% distribució i sanejament d'aigua, 1,2%, estacions de servei de la xarxa viària, 1,1% antenes de telecomunicacions, etc.

Els IIIP emesos poden ser favorables o desfavorables, i molts inclouen condicions o recomanacions que tenen com a objectiu reorientar o corregir les propostes dels projectes o plans per tal d'aconseguir millorar-ne la qualitat o fer-ne una bona inserció en el paisatge.

Una de les principals **dificultats** amb què topa el Servei de Paisatge a l'hora d'emetre els IIIP és que de vegades els EIIP s'adeqüen poc als objectius i continguts d'aquest instrument. En aquests casos els EIIP no permeten avaluar adequadament la bondat de la inserció de l'actuació i la qualitat d'integració de les propostes presentades, fet que comporta un esforç suplementari que obliga a cercar informació i documentació addicional als tècnics i als equips redactors.

La finalitat de la present publicació és oferir un mètode rigorós, mostrar possibilitats, posar exemples, obrir les portes a la redacció dels EIIP i al mateix temps a les estratègies i recursos d'integració paisatgística. Es tracta, per tant, d'un **plantejament obert i flexible**, més que no pas d'un guió que calgui seguir de forma inalterable.

El mètode que es proposa ha estat dissenyat pel Servei de Paisatge gràcies a l'experiència adquirida durant cinc anys d'intensa activitat, i el contingut i formalització de cada estudi de cas ha estat elaborat per l'equip tècnic del Servei, integrat per professionals amb diversos perfils (arquitectes, paisatgistes, ambientòlegs, geògrafs, historiadors, etc.) avesats al treball interdisciplinari en paisatge.

Els estudis de cas d'EIIP s'han elegit, a partir de casos reals, a tall d'exemple de la diversitat d'activitats que s'informen, tant des del punt de vista de la tipologia com de la complexitat. La seva finalitat és il·lustrar a la pràctica el mètode exposat al capítol 3. Es pretén que, més enllà de les particularitats de cada cas, el mètode de treball es pugui transferir a altres casos reals i que resulti útil als potencials redactors dels EIIP.

En cadascun dels supòsits s'aborden **qüestions proposicionals d'ordenació i formalització** intrínseques al procés de projectació. Com s'ha dit a bastament, els EIIP no han de servir per a justificar propostes ja definides, a les quals s'afegeixen solucions de millora, correcció o compensació, sinó que s'han de concebre com a guió o full de ruta per a encaminar les decisions necessàries per a desenvolupar la proposta i aconseguir que les construccions, activitats i transformacions proposades mostrin una inserció correcta en el lloc i assoleixin una bona qualitat paisatgística.

Així doncs, els EIIP s'han de considerar com a aliats que acompanyen el redactor en tot el procés de desenvolupament del projecte, i que permeten exercir un control de qualitat de les decisions preses al llarg d'aquest procés. És per això que l'elaboració dels EIIP ha de ser simultània al procés de definició de les propostes, fet que avui encara és poc habitual. En aquest sentit, el fet que el redactor dels EIIP i el projectista siguin la mateixa persona o equip facilita a priori la coherència dels projectes i la seva integració paisatgística. En tot cas, la coordinació entre els diversos experts esdevé un requisit indispensable per a assolir la definició d'actuacions de qualitat.

Els **nou casos** que es presenten a continuació s'han basat en actuacions reals informades pel Servei de Paisatge però totes han estat modificades amb menor o major intensitat. No s'ha perseguit l'excel·lència absoluta en el disseny de les

Observatori del Paisatge

← La integració paisatgística de les actuacions amb incidència paisatgística ha de tenir lloc al llarg de tot el procés de projectació; els EIIP són documents que, al final, recullen les decisions i els criteris seguits al llarg d'aquest procés.

actuacions, sinó que s'ha optat per mostrar la manera més eficaç i realista d'aportar a les actuacions un plus d'integració paisatgística suficient per a garantir una bona inserció en el lloc i una consideració als valors del paisatge. Pel que fa a la documentació gràfica de partida, també ha sofert en tots els casos una reelaboració. D'una banda, per a adaptar-la a les modificacions projectuals introduïdes i, de l'altra, per a dotar el conjunt de la publicació d'una coherència gràfica compatible amb la necessària diversitat d'aproximacions i de recursos gràfics que es volia mostrar.

Els **plànols, mapes i altres documents gràfics** s'han reproduït a una mida suficient perquè siguin llegibles i comprensibles. No obstant això, la mida acotada de la publicació fa que apareguin molt més petits del que és recomanable que siguin en els EIIP reals. Les limitacions de format, a més, han condicionat la proporció de text i imatge, ja que els EIIP han de tenir un caràcter predominantment gràfic.

Com a complement als casos s'han inclòs una sèrie de **notes dins de petits requadres** grocs que posen l'accent en qüestions generals que cal tenir en compte. Es tracta d'observacions que tenen una especial relació amb el cas concret en el qual estan inserides però alhora apunten temes legals, projectuals, visuals o d'altra índole que tenen un abast o una aplicabilitat que van més enllà.

La reflexió sobre les estratègies per a assolir una adequada integració paisatgística de les noves activitats en el territori ha estat una constant d'ençà de l'aprovació de la Llei de paisatge, els resultats de la qual es manifesten en la present guia i en la resta d'actuacions en paisatge, com ara l'edició de guies monogràfiques de bones pràctiques en àmbits específics (polígons industrials, horts urbans i periurbans, construccions agràries), l'impuls d'actuacions pilot, i la col·laboració amb altres departaments de la Generalitat per a l'establiment de criteris paisatgístics comuns.

El màxim desig de l'equip redactor d'aquesta guia i, ben segur de tots aquells que han contribuït a fer-la possible, és **facilitar l'elaboració dels EIIP** a Catalunya, augmentar-ne la qualitat, promoure'n la utilitat en el marc de la projectació i, sobretot, **contribuir a millorar els nostres paisatges**.